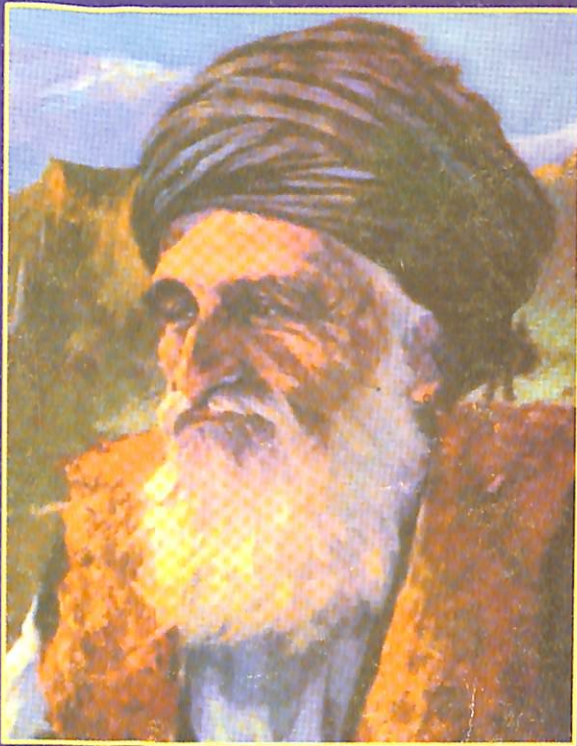

محمدی مہ لاکہ رحیم

مہولہ وی

۱۹۶۶

ژیان و بہرہ می

پارس

محمدی مهلا کریم

مهولهوی

ژیان و بهره‌هی

مہولہ وی

ژیان و بہرہ منی

محمدی بہلا کریم

ناوی کتیب: مهولهوی - ژبان و بهره‌می
نووسینی: محمدی مه‌لا که‌ریم
بلاوکراوهی ناراس- ژماره: ۷۵
ده‌رهینانی هونه‌ری: به‌دران نه‌حمده‌د حه‌بیپ
به‌رگ: شکار عه‌فان نه‌قشبه‌ندی
نووسینی سه‌ر به‌رگ: خوشتووس محه‌مه‌د زاده
پیت لیدان: ناراس نه‌کره‌م
سه‌رپه‌رشتیی چاپ: نارپه‌حمان مه‌حمود
چاپی یه‌که‌م - چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌ده، هه‌ولیر- ۲۰۰۱
له‌کتیبخانه‌ی به‌رتوه‌به‌رایه‌تیی گشتیی روشتیبری و هونه‌ر له‌هه‌ولیر ژماره
(۳۰۶) ی سالی ۲۰۰۱ ی دراوه‌تی

سەرھتا

ئەم نامیلکەيەم لە سەرھتادا، لەسەر داواي مامۆستايان جويس بلاو،
قان براونئيسن و عەبدوللا مەردۆخ نووسراوھ کە لە ۱۹۹۷/۴/۸دا
نامەيەکیان لە پاريسەوھ بۆ ناردبووم تيايانا باس کردبوو کەوا برياربان
داوھ ژمارەيەکی گۆڤاري (سالنامەي ئيسلامی تر DES ANNALES DE L. AUTRE
ISLAM)، تايبەت بەدين و ئاييني کوردان، ئامادە بکەن. گۆڤاري ناوبراو
گۆڤاريکی زانستيبە بە دوو زمانی فەرەنسەيی و ئینگليزي دەرئەچي و
لەلایەن يەکی لە ناوھندەکانی ليکۆلینەوھي ئەنستیتوتی میلیلی زمان و
شارستانيبە تەکانی رۆژھەلا تەوھ لە پاريس بلاو ئەبیتەوھ. ئەو مامۆستايانە
ھەروا نووسیوويشيان بەمەبەستی ئامادەکردنی بابەتەکانی ئەو ژمارەيەي
گۆڤارە کە قسەيان لەگەڵ ژمارەيە ک پسيۆر کردووه و ئەوانيش گفتي
بەشداريبان داوھ و ھەريە کەيان بابەتی خۆي دەستنیشان کردووه و، ناوی
ئەو پسيۆرانە و ناوونيشانی بابەتەکانيشيان بۆ نووسیووم. پيخۆشحالیي
خۆشيانيان دەربربوو کە منيش بەوتاریک لەبارەي شاعيري گەورەي کورد
(مەولەوي) يەوھ لە دەرکردنی ئەو ژمارەيەي گۆڤاري ناوبراوا بەشداريم.
بەندەيش، لەسەر خواستی ئەو برادەرانە و بەپيخۆشحالیيبەکی فرەوھ، گفتي
ئەو کارەم دانج و ئەم وتارەم ئامادەکرد و بۆم ناردن.

پاش بلاو بوونەوھي وتارکە لە ژمارە (۵) ی سالی ۱۹۹۸ ی گۆڤارە کەيانا
بەئینگليزي، کە برايان کاک عومەر دزەبي و کاک ميشيل. ل. شويت لە
کورديبەوھ وەريان گيرابوو، پيتم خۆش بوو بەئەسلە کورديبە کەي خۆبشي
بلاو بکرتتەوھ و، بۆ ئەم مەبەستە کەوتمە تەقەلادان. خۆشەختانە ئەوھتا
ئيستا لە شپۆھي نامیلکەيەکی پاشبەندی گۆڤاري (کاروان) ی نازيزا، کە
ھەر لە سەرھتای دەرچوونيبەوھ ھاوکاريکی بەردەوامی بووم، ئەکەويتتە
بەردەستی خويندەوارانی خۆشەويستی کورد.

هيوام وايه بئ سوود نه بئ بؤيان و كه لكيتكى لئ ببينن و ههر هه له و
ناته و او ييه كيان تيا دئ ناگدارم كه نه وه و ، سوپاسى بئ پايانيش بؤ هه موو
ئه و دؤستانه لئ هئنانه دئى ئه م ئاره زوه ما يارمه تئى خوئانيان لئ
نه گرتوومه ته وه .

بھیدی به لا کہ ریم

پینووسی یه گرتووی کوردی

داوا له نووسه رانی به پیتز ده که یین، نه وانه ی به ره مه گانیان له پیتگه ی دهزگای ناراس- وه به بلاو ده که نه وه، پیتزه وی له م پینووسه ی خواره وه بکه ن که پینووسی په سندرکراوی کۆری زانیاری کوردستانه:

یه که م: گیروگرتی پیتی (و).

نیشانه ی (و) له زمانی کوردیدا به شتیه ی خواره وه ده نووسری:

۱- پیتی (و)ی کورت، واته (و)ی بزوتینی کورت (و: u)
بۆ نمونه: کورد. کورت. گوشت.

۲- پیتی (وو)ی درتیز، واته (وو)ی بزوتینی درتیز (وو: o)
بۆ نمونه: سوور. چوو. دوو.

۳- پیتی (و)ی کۆنسۆنانت (نه بزوتین). واته (و: w)
بۆ نمونه: ئاوابی. وه ره. هاوار.

۴- پیتی (ۆ)ی کراوه. واته (ۆ: o)
بۆ نمونه: دۆل. گۆز. نۆ.

هوه م: گیروگرتی پیتی (و)ی سه ره تای وشه.

هه ره وشه یه ک به پیتی (و) ده ست پێ بکات به یه ک (و) ده نووسریت.
بۆ نمونه: وریا. ولات. وشه. ورد.

یهیه م: گیروگرتی پیتی (ی):

نیشانه ی (ی) له زمانی کوردیدا به شتیه ی خواره وه یه:

۱- پیتی (ی)ی بزوتین. واته (ی: i).
بۆ نمونه: زهوی - Zewi

۲- پیتی (ی)ی کۆنسۆنانت. واته (ی: y)
بۆ نمونه: یار - yar

• **سه رفنج ۱:** پیتیک (ی)ی بزوتینی فره کورت هه یه که له نووسینی کوردی به ئه لفویتی لاتینیدا نیشانه ی (i)ی بۆ دانراوه وه که له وشه گانی: من - Min ، کن - Kin ، ژن - jin. ئه م نیشانه یه له نووسینی کوردی به ئه لفویتی عه ره بیدا نییه.

• **سه رفنج ۲:** نیشانه گانی (ی)ی بزوتین و (ی)ی کۆنسۆنانت واته (i) و (y) له پیتی عه ره بیدا هه ردووکیان هه مان نیشانه ی (ی)یان هه یه به لام له راستیدا له یه کتره جیاوازن و له کاتی به دوا ی یه کتره هاتیاندا ده یه هه ردووکیان بنووسرین.

وه ک: نییه. چیه. دیاریه که. زهویه که.

• سه‌رنج ۳: له کاتی هاتنی سنج پیتی (ی) به دواى یه‌کتردا وه‌ک له وشه‌کانی (ئاواییه‌که‌مان...) (کو‌تاییه‌که‌ی...) (وه‌ستاییه‌که‌ی...) (کو‌تاییی به‌کاره‌که هیتنا) ده‌بج به‌سه‌ر یه‌که‌وه بنووسریتن، واته سنج (ی) به شتیه‌وی (بیی) به دواى یه‌کتردا دیتن.

• هواره‌م: گیروگرتی پیتی (ری) گران، واته (ری) نیشانه‌دار. ئەم پیتیه له ههر کو‌تیه‌کی وشه‌دا هات ده‌بج به نیشانه‌که‌یه‌وه بنووسریت. واته له سه‌ره‌تا و ناوه‌راست و کو‌تای وشه‌دا ههر (ری) گرانی نیشانه‌داره.

وه‌ک: رۆژ. به‌یار. که‌ر.

• پینجه‌م: گیروگرتی پیتی (و) ی به‌یه‌که‌وه به‌سنتن (عطف):

پیتی (و) ی به‌یه‌که‌وه به‌سنتن، به شتیه‌یه‌کی جیاواز له وشه‌ی پیتش خۆی و پاش خۆیه‌وه دهنووسریت و مامه‌له‌یه‌کی سه‌ره‌خۆی له‌گه‌ل‌دا ده‌ک‌ریت.

بۆ نمونه: من و تو. ناره‌زوو و وریا.

• سه‌رنج: له هه‌ندیک وشه‌ی لیک‌دراودا پیتی (و) ی به‌یه‌که‌وه به‌سنتن بووه به‌شیک له هه‌ردوو وشه‌ لیک‌دراوه‌که و به هه‌موویان وشه‌یه‌کی سه‌ره‌خۆیان دروست کردوو.

وه‌ک: کاروبار. ده‌نگوباس. ئەلفوین. هاتوچۆ.

له‌م بارانه‌دا مامه‌له‌ی سه‌ره‌خۆ له‌گه‌ل پیتی (و) ی به‌یه‌که‌وه به‌سنتندا ناک‌ریت و وشه‌که هه‌مووی به‌سه‌ره‌که‌وه دهنووسریت وه‌ک له نمونه‌کاندا پیتشانمان دا.

• سه‌ه‌م: وشه‌ی ناساده‌چ ناو بێ یان زاراوه‌ ده‌بج به‌سه‌ره‌یه‌که‌وه وه‌کو یه‌ک وشه‌ دهنووسریتن. وه‌ک:

ناو: چه‌مچه‌مال. بێکه‌س. دلشاد. زوورگه‌زراو. بیتخال. نالپاریز. میانداو.

کانیکه‌وه. سپیگره.

زاراوه: رینووس. ریتپوان. ده‌سه‌جین. جیتبه‌جین. نیشتمانپه‌روه‌ر. ده‌سنتنوس.

ده‌سه‌بازی. ولاتپاریز. نازادپه‌خواز. دووشه‌مه. سیتشه‌مه. پینجشه‌مه. یه‌کسه‌ر.

راسته‌وخۆ. یه‌کشه‌وه (مانگی یه‌کشه‌وه).

• هه‌وته‌م: پیتی (ت) له کو‌تای کار (فرمان) دا ده‌ش بنووسریت و ده‌ش نه‌شنووسریت.

وه‌ک: دیت و ده‌روات (یان) دئ و ده‌روا.

• هه‌شتم: نیسه‌به‌ت له زمانی کوردیدا زۆریه‌ی جار به‌هۆی پیتی (ی) له کو‌تای ناودا ده‌ک‌ریت.

وه‌ک: پینجیونی. هه‌ولێری. ده‌وکی. شیتخانی.

هه‌روه‌ها ئەم نمونانه‌ی خواره‌وه:

ئه‌حمه‌دئاوا: ئه‌حمه‌د ئاوا

یارمجه: یارمجه‌یی.

تووزخورماتوو: تووزخورماتویی.

شنۆ: شنۆیی.

ئاکرئ: ئاکرئیی (یان) ئاکره‌یی.

لادئ: لادئیی.

• سه‌رنج: نهو ناوانه‌ی خوځيان به پيستی (ی) ته‌واو ده‌بن پټويست ناکات (ی) ی
 نيسبه‌تيان بخړټته پال. وهک:
 سلټمانی: کامهران سلټمانی.
 کانيماسی: حاجی حوسټن کانيماسی.
 نامیدی: نازاد نامیدی.

نويه: هر وشه‌یه‌کی بیانی چ هاتبیته ناو زمانی کوردییه‌وه، یان نه‌ر ناو و وشه‌یه‌کی
 تر که له نووسینی کورديدا دټته پيشه‌وه، ده‌بی به‌پټنوسوی کوډی بنوسړیت.
 وهک: قه‌لم. نه‌کبر. قاهره. نوتوموبیل. دؤستوفسکی.

ده‌یه: نامرازی (تر، ترین) که بو به‌راورد به‌کار دټن ده‌بی به‌وشه‌کانی پيش خوځيانه‌وه
 بلکینرین. وهک:

جوان: جوانتر - جوانترین.

خاو: خاوتر - خاوترین.

• سه‌رنج: نه‌م نامرازی (تر) جی‌اوازه له وشه‌ی (تر) که به‌واته‌ی (دی، دیکه) دټت.
 نه‌مه‌ی دواپی ده‌بی به‌جی‌اواز له وشه‌ی پيش خوځی ده‌نوسړیت.

وهک: مالتیکی تر، چیی ترم ناوی.

یازده‌یه: جټناوی نيشانه‌ی وهک: نه‌م. نه‌و. نه‌ث.

نه‌م جټناوانه نه‌گه‌ر ناوه‌لکاری (کات - یان - شوتین) یان به‌دوادا هات
 پټيانه‌وه ده‌لکټن و ده‌بن به‌یه‌ک وشه‌ی سه‌ریه‌خو.

وهک: نه‌مشه‌و. نه‌مرؤ. نه‌ئسال. نه‌مجاره. نه‌مبه‌ر و نه‌ویه‌ر. نه‌ئرو.

هوازه‌یه: نيشانه‌کانی نه‌ناسراوی وهک (...یه‌ک، ...یک، ...هک) به‌شټوه‌ی خواره‌وه
 ده‌چنه‌ سه‌ر وشه‌کانی پيش خوځيان:

۱- نه‌گه‌ر وشه‌کان به‌پسته بزوتنه‌کانی (ا، ی، ه، ځ) ته‌واو بووبن نه‌وا
 نيشانه‌ی (...یه‌ک) یان ده‌خړټته پال. وهک:

چیا: چیایه‌ک.

زه‌وی: زه‌وییه‌ک.

وتنه: وتنه‌یه‌ک.

دی: دټیه‌ک.

۲- نه‌گه‌ر وشه‌کان به‌پسته بزوتنی (وو) یان هر پټټیکی ده‌نگدار (نه‌بزوتن:
 کوټسؤنانت) ته‌واو بووبن نه‌وا نيشانه‌ی (یک - له کرمانجی خواروو) و
 نيشانه‌ی (هک) یان له کرمانجی سه‌روودا ده‌چټته سه‌ر.

خانوو: خانوویک، خانووهک

گوند: گوندیک (کرمانجی خواروو)، گوندهک (کرمانجی سه‌روو).

ژن: ژنیک (کرمانجی خواروو)، ژنهک (کرمانجی سه‌روو).

سيزه‌یه: گيروگفتی پاشگره‌کانی (دا. را. وه. هوه)

نه‌م پاشگرانه به‌وشه‌کانی پيش خوځيانه‌وه ده‌لکټنرین. وهک:

دا: له دلدا (هر برینج که له دلدا هه‌یه سارټی کهن). (خه‌میکم له دلدايه).

را: له نامیدی (له وټرا به‌پټ هاتووبن). (له خوځا دلای گوراوه).

وه: له چوارچراوه (له وتوه هاتووین).

وهه: به مالهوه (به مالهوه روښتین).

(جارتیکی تر نووسیمهوه). (خانووکه کم کریبیهوه).

• سه رنج: پاشگری (دا) جیایه له وشه ی (دا) که فرمانه و چاوکه که ی (دان)ه.

وهک: تیرتیکی له دلی دا. تیرتیکی له دلی داوم. نم (دا) یه ی فرمان به جیا
دهنووسری.

چواره دهیم: گیروگرتی پیشگره کانی (هه ل. دا. را. وه. دهر)

۱- نم پیشگرانه کاتن دهچنه سه چاوگ یان فرمان یان هه ر حاله تیکی تر
پیتیانوه ده لکین به مهرجتی جیناوی لکاو نه که وتبیتنه نیتوان پیشگر و وشه که ی
دوای خو ی. وهک:

* چاوگ:

هه ل: هه لکردن. هه لگرتن. هه لکورمان. هه لکیشان.

دا: دا پران. داخستن. دارمان. داگردن.

پا: پاگرتن. پاکیشان. پاپهرین.

وهر: وهرگرتن. وهرسوپان.

دهر: دهرگردن. دهرهیتان.

* فرمان:

هه ل: هه لگره. هه لمه خه. هه لکشن.

دا: دانن. دامه پره.

پا: پاکیشه. پامه پرتنه.

وهر: وهرگره. وهرسوپرتنه.

دهر: دهرپتنه. دهرخه.

* حاله تی تر. وهک:

هه لکشاو. هه لنه کشا. دانراو. پاپه پریو. رانه په پریو. وهرگرتوو. وهرگرتنه.
دهرخراو. دهرکراو.

۲- نه که ر جیناوی لکاو که وته نیتوان پیشگر و فرمانه که ی دوای خو ی نه و
به جیا دهنووسرتن و جیناوه که به پیشگره وه ده لکیتیرن.

هه ل: هه لم گرن. هه لیان که ن. هه لمان کیشن. هه لمان مه واسن.

دا: دامان نه نایه. دایان خه ن. دای پره.

پا: پایان ده گرین. پام کیشه. پام پرتنه. پاشیان پرتن.

وهر: وهرمان گرتایه. وهری نه گری. وهریان سووپرتنه وه.

دهر: دهریان په راندین. دهری خه.

پازه دهیم: گیروگرتی وشه ی لیکدراو.

نه که ر وشه ی دووه م له دوخی فرماندا بوو، به جیا دهنووسرتن:

ریک ده که وین. پیکیان هیناینه وه. پیک نه هاتین. یه کیان نه گرتوو. ده ستمان
نه که وت.

به لام نه که ر وشه ی دووه م له دوخی چاوگ یان حاله تی تر دا بوو نه و هه ر دوو

وشه که وه به یه که وه ده لکیتترین.
وهک: ریک که وتن. پیکهاتن. یه کگرتن. ده سخستان. یه کگرتوو. ده سکه وتوو.
پیکهاته.
نازه یه م: نامرازی (ش) ی ته نکید که وته هه ر شوتنیکی وشه وه ده بی به به شیک له
وشه که و نابج به هوئی له تبوونی وشه که.
وهک: بشته وی ناتده می. نه سخوی. گوتی دیم... نه شهات. نه شمانگرتن.
بشمانبه ن.

***

چاپکراوهکانی دهزگای ئاراس

- (۱) هه‌لکه‌وتی دیریکی له کوردستاندا. دانانی: حوسین حوزنی موکریانی.
- (۲) سه‌روا. دانانی: د. عزیز گهردی.
- (۳) ژنی کورد به‌ستمم ده‌وره دراوه. دانانی: د. کوردستان موکریانی.
- (۴) الحرب الکردیة وإنشقاق ۱۹۶۴. تألیف: دفیید ادامسن و جرجیس فتح‌الله.
- (۵) رحلة الی رجال شجعان فی کردستان. تألیف: دانا ادامز شمادت. ترجمة وتعلیق: جرجیس فتح‌الله.
- (۶) جمهوریة مه‌اباد - جمهوریة ۱۹۴۶ الکردیة. تألیف: ولیم ایغلتن الابن. ترجمة وتعلیق: جرجیس فتح‌الله.
- (۷) کردستان أو الموت. تألیف: رینیہ موریس. ترجمة وتعلیق: جرجیس فتح‌الله.
- (۸) کورد ترک و عرب. تألیف: سی. جی. ادموندز. ترجمة وتعلیق: جرجیس فتح‌الله.
- (۹) طریق فی کردستان. تألیف: آی. ام. هاملتن. ترجمة وتعلیق: جرجیس فتح‌الله.
- (۱۰) ئەدهبی رووسی و کیتشهی پاستیرناک. دانانی: د. مارف خه‌زنه‌دار.
- (۱۱) له پیناوی راستی و کورد و خانیدا. دانانی: محهمه‌دی مه‌لا که‌ریم.
- (۱۲) کۆچی سوور. رۆمانی: حه‌مه که‌ریم عارف.
- (۱۳) مساهمة علماء کردستان فی الثقافة الاسلامیة. تألیف: محمد زکی حسین.
- (۱۴) له کوردستانی عیتراقوه هه‌تا ئه‌وه‌ری چۆمی ئاراس. نووسینی: مورته‌زا زه‌ره‌خت. وه‌رگێرانی له فارسییه‌وه: شه‌وکه‌ت شیخ یه‌زدین.
- (۱۵) فه‌ره‌ه‌نگی کوردستان. دانانی: گیوی موکریانی.
- (۱۶) خاک و کیتشهی مان رۆمان: عه‌زیزی مه‌لای ره‌ش.
- (۱۷) امارة به‌دینان الکردیة. ألیف: صدیق الدملوجی. تقديم: د. عبدالفتاح علی بوتانی.
- (۱۸) المجتمع البشري لماذا يشبه مستشفى المجانين...؟. تألیف: مسعود محمد.
- (۱۹) جوايه‌ز. به‌ره‌می نو شاعیری هه‌ولتیری.
- (۲۰) نه‌خشهی رۆمانی رێژهی کار له زمانی کوردیدا. ئەندا‌زیار د. شێرکۆ بابان.
- (۲۱) زریزه‌ی ژێرین. دانانی: محهمه‌د صالح ئیبراهیمی.
- (۲۲) شیخ ره‌زای تاله‌بانی شاعیری گه‌وره‌ی خۆره‌له‌اتی ناوه‌راست. دانانی: ئەحمه‌د تاقانه.
- (۲۳) خۆببۆون و شۆرشێ ناگری. دانانی: رۆهات نالاکۆم. وه‌رگێرانی: شوکور مسته‌فا.
- (۲۴) عه‌به‌دوره‌زاق به‌درخان. دانانی: جه‌لیلی جه‌لیل. گۆرینی بۆ کوردی باشوور: شوکور مسته‌فا.
- (۲۵) القومیة الکردیة و د. عبدالله جودت فی مطلع القرن العشرين. تألیف: مالمیسانژ. ترجمة: شکور مصطفي.
- (۲۶) کۆمه‌لناسیی گه‌لی کورد. دانانی: مارتن فان بروویین سن. وه‌رگێرانی: شوکور مسته‌فا.
- (۲۷) هه‌لیژاردنه‌کانی کوردستان. دانانی: به‌دران ئەحمه‌د.
- (۲۸) تنوع الكرد فی العراق - مدخل الي السياسة. تألیف: سامی شورش.
- (۲۹) هه‌له‌به‌جه - کاره‌ساتی کیمیابارانێ سالی ۱۹۸۸. دانانی: هه‌روامان عه‌لی توفیق.
- (۳۰) گالته‌ به‌چه‌ک. رۆمان - نووسینی: جیمس ئۆلدرج. وه‌رگێرانی: د. عزیز گه‌ردی.

- (٣١) له مۆركه تايه تيبه كاني ريزه ماني كوردی. دانانی: د. شيركو بابان.
- (٣٢) بهرو ريزه ماني كوردی، بهرو زماني نووسين. دانانی: د. شيركو بابان.
- (٣٣) نادرنامه ی نهلماس خانی كه لهوهر. ناماده كرندي: شوکور مستهفا.
- (٣٤) نظام الأناضول الشرقية. تالیف: اسماعيل بيشكچي. ترجمه: شوکور مصطفى.
- (٣٥) سينتاكسی رسته ی كوردی. د. كوردستان موكریانی.
- (٣٦) فه رههنگی شاره زوور. كوردی- ئینگلیزی. دانانی: د. شهفیق قهزاز.
- (٣٧) الصراعات الدولية. تالیف: محمد احسان رمضان.
- (٣٨) مهلا محموودی بایه زیدی یه كه مین چیرۆك نووس و په خشانووسی كورد. دانانی: د. فه رهاد پیربال.
- (٣٩) گیتی زینده وهر. دانانی: عه لانه دین سه جادی.
- (٤٠) میژووی په خشانی كوردی. دانانی: عه لانه دین سه جادی.
- (٤١) دیوانی شیخ رهزای تاله بانی. ناماده كرندي: شوکور مستهفا.
- (٤٢) كردستان ودوامه الحرب. تالیف: محمد احسان رمضان.
- (٤٣) رۆماني رتگا. دانانی: محمه مد مه ولوود مەم.
- (٤٤) مقالات حول القضية الكردية. تالیف: فوزي الأتروشي.
- (٤٥) حياتي الكردية أو صرخة الشعب الكردي. مذكرات: نورالدين زازا.
- (٤٦) بۆ كوردستان. دیوان: هه ژار موكریانی.
- (٤٧) جنوب كردستان في الدراسات الانثروبولوجية. ترجمه: جرجس فتح الله.
- (٤٨) مههد البشرية او الحياة في شرق كردستان. تالیف: دلبلیو. أي. و بگرام وادگار. تی. أي. و بگرام. ترجمه: جرجس فتح الله.
- (٤٩) مبحثان على هامش ثورة الشيخ عبيدالله النهري. تالیف: جرجس فتح الله.
- (٥٠) أيامي في ثورة كردستان. مذكرات: یونان هرزم.
- (٥١) لقاء الكرد واللان في بلاد الباب وشروان. تالیف: جمال رشید.
- (٥٢) ناوه دانكرنه ویدی كوردستان له سالیكدایا - چالاکیه كانی كابیینه ی چواره می حكوومه تی هه رتی می كوردستان له سالی ٢٠٠٠ دایا و پلانه كانی بۆ داهاتوو.
- (٥٣) كوژاری رووناکی. ناماده كرندي و پیتشه کی: د. كوردستان موكریانی.
- (٥٤) میژووی نه دهبی كوردی. بهرگی یه كه م. دانانی: د. مارف خه زنه دار.
- (٥٥) شازاده چكوله. رۆماني میرمندا لان. نووسینی: سه منت ئینگوزو پیتی. وهر گیتانی: ناسۆ عه بدوللا حه سه ن زاده.
- (٥٦) حه مكنی توفی. دانانی: د. مه سهعود كتانی.
- (٥٧) حه بران. دانانی: عه فوور مه خمووری
- (٥٨) هه شتیك به كوژاری مه هابادا. بی ره وهری: ره ئیس به كر عه بدولكه ریم هه ویزی.
- (٥٩) نظام الأناضول الشرقية. الجزء الثاني. تالیف: اسماعيل بيشكچي. ترجمه: شوکور مصطفى.
- (٦٠) فه رهاد و شیرین. شانه نامه. نازم حیکمه ت. و. له تورکیه وه: نه حمه د تاقانه
- (٦٢) گه پریان ل بابی بهرزه. رۆمان: نه نوهر محمه مد تاهیر.

- (۶۳) بهر صیصی عابید. فهقیی تهرآن. بلاوکردهوهی: عهبدولپهقیب یوسف.
- (۶۴) احداث عاصرتها. ذکریات محسن دزه بی.
- (۶۵) پهروین و دوو سمۆرهی بهدفهپ. چیرۆک بۆ مندالان. یوسف عهبدولقادر.
- (۶۶) کۆمهله مشکیتک. چیرۆک بۆ مندالان. یوسف عهبدولقادر.
- (۶۷) رجال و وقائع. جرجیس فتح الله.
- (۶۸) الابستاه - کتاب فندیاد الزرادشتیه. نقله من الفرنسیة:الدکتور دواد الچلبی. تقدیم جرجیس فتح الله.
- (۶۹) بهشیک له دیوانی مهجزوب: کۆکردهوه و لیکدانهوهی حکیم مهلا صالح.
- (۷۰) گهلاویژی کوردستان (کهلیله و دیمته بهکوردی). وهرگترانی له فارسییهوه: حاجی مهلا کهریمی زهنگهه. پتسهکی: د. محهمه د نووری عارف.
- (۷۱) میژووی شانۆ له ئهدهبیاتی کوردیدا له کۆنهوه تا سالی ۱۹۵۷، دانانی: د. فههاد پیریال.
- (۷۲) درامای کوردی له ناو درامای جیهاندا. دانانی: حهمه کهریم ههورامی.
- (۷۳) شیخ رهزای تاله بانێ. ژبانی، پهروهدهی، بیروباوهی و شیعرێ. دانانی: د. مکرم تاله بانێ.
- (۷۴) مهحوی له نێوان زاهیرییهت و باطینییهت و سهراوهکانی عیشق و وینهی مهعشوقدا. دانانی: نهحمه دی مهلا.
- (۷۵) مهولهوی: ژبان و بهرهه می. محهمه دی مهلا کهریم

